Силабус освітнього компонента
Програма навчальної дисципліни

Методи та технології інформаційних війн

Шифр та назва спеціальності
F5 – Кібербезпека та захист інформації

Інститут
ННІ комп`ютерних наук та інформаційних технологій

Спеціалізація

Кафедра
Кібербезпеки (328)

Освітня програма
Кібербезпека

Тип дисципліни
Вибіркова

Рівень освіти
Перший (бакалаврський)

Форма навчання
Денна, заочна

Семестр
4

Мова викладання
Українська, англійська

Викладачі, розробники

ЄВСЕЄВ Сергій Петрович

serhii.yevseiev@khpi.edu.ua
Доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри кібербезпеки НТУ «ХПІ».

Лауреат національної премії імені Бориса Патона.
Кількість наукових публікацій: понад 351, з них патентів на корисну модель 44, 11 монографій, з яких 10 колективних монографій, 31 навчальний посібник, з яких 4 з грифом Міністерства освіти і науки України, 149 статтей у закордонних виданнях та фахових виданнях України, з них 61 у наукометричній базі Scopus, гарант освітньо-професійної програми "Кібербезпека" першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Детальніше про викладача на сайті кафедри

Загальна інформація

Анотація

Навчальна дисципліна "Методи та технології інформаційних війн" є вибірковою навчальною дисципліною. Дисципліна досліджує проблематику забезпечення національного суверенітету держави внаслідок розгортання інформаційних війн, насамперед у глобальному інформаційному просторі. Це зумовлює необхідність створення ефективної системи забезпечення інформаційної безпеки людини, суспільства та держави.

Мета та цілі дисципліни

Оволодіння студентами комплексом знань в області інформаційного впливу на масову свідомість, ознайомлення з теорією та практикою інформаційних війн, принципами захисту від них, вивчення інструментів і чинників руйнування свідомості громадян і суспільств в цілому. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців з національної безпеки у сфері кіберзахисту, достатньої для подальшої роботи за фахом та необхідної для розвитку кар'єри.

Формат занять

Лекції, лабораторні заняття, самостійна робота, консультації. Підсумковий контроль – диференційований залік.

Компетентності

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ЗК2. Знання та розуміння предметної області і розуміння професійної діяльності.
ЗК3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
ЗК4. Здатність спілкуватися іноземною мовою.
ЗК5. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
ЗК6. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
ЗК7. Здатність ухвалювати рішення й діяти дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.
СК1. Здатність застосовувати законодавчу та нормативно-правову базу, а також державні та міжнародні вимоги, практики і стандарти з метою здійснення професійної діяльності в галузі кібербезпеки та захисту інформації.
СК7. Здатність здійснювати професійну діяльність на основі впровадженої системи управління інформаційною та кібербезпекою.

Результати навчання

РН1. Вільно спілкуватися державною мовою усно та письмово при виконанні професійних обов'язків.
РН2. Спілкуватися іноземною мовою з метою забезпечення ефективності професійної комунікації.
РН3. Застосовувати принцип неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності у професійній діяльності.
РН4. Організовувати власну професійну діяльність, обирати і використовувати оптимальні методи та способи розв'язання складних спеціалізованих задач і практичних проблем у професійній діяльності, оцінювати їхню ефективність.
РН5. Аналізувати, аргументувати, приймати рішення при розв'язанні складних спеціалізованих задач і практичних завдань у професійній діяльності, які характеризуються комплексністю та неповною визначеністю умов, відповідати за прийняті рішення.
РН6. Адаптуватися до нових умов і технологій професійної діяльності, прогнозувати кінцевий результат.
РН7. Застосовувати й адаптувати теорії інформації та кодування, математичної статистики, чисел, криптографії та стеганографії, оброблення та передачі сигналів тощо, принципи, методи і поняття кібербезпеки та захисту інформації у навчанні та професійній діяльності.
РН8. Застосовувати знання й розуміння математики та фізики в професійній діяльності, формалізувати задачі предметної галузі кібербезпеки та захисту інформації, формулювати їх математичну постановку та обирати раціональний метод вирішення.
РН9. Знати та застосовувати законодавство України та міжнародні вимоги, практики і стандарти з метою здійснення професійної діяльності в галузі кібербезпеки та захисту інформації.
РН17. Забезпечувати функціонування системи управління кібербезпекою та захистом інформації організації, включаючи персонал та управління наслідками реалізації загроз інформаційній безпеці в кризових ситуаціях, на основі здійснення процедур кількісної і якісної оцінки ризиків.

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 120 год. (4 кредити ECTS): лекції – 16 год., лабораторні роботи – 32 год., самостійна робота – 72 год.

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

Вища математика, Фізичні основи технічних засобів розвідки.

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

В ході викладання дисципліни викладачем застосовуються пояснювально-ілюстративний (інформаційно-рецептивний) та репродуктивний методи навчання. В якості методів викладання, які направлені на активізацію та стимулювання навчально-пізнавальної діяльності здобувачів, застосовуються презентації, бесіди, індивідуальні групові проєкти, майстер-класи.

Програма навчальної дисципліни

Навчальні заняття

Лекції

Теми лекцій	Кількість годин
Тема 1. Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій та історія інформаційних конфліктів. Еволюція інформаційно-комунікаційних технологій. Приклади інформаційних воєн XX – початку XXI століття.	2
Тема 2. Теоретичні основи інформаційної війни: методологія, моделі та понятійний апарат. Базові моделі інформаційних воєн у соціальних мережах. Методологічні засади та ключові поняття сучасних інформаційних конфліктів.	2
Тема 3. Нормативно-правове регулювання інформаційної безпеки в Україні. Аналіз українського законодавства у сфері інформаційної політики та безпеки: прямі та опосередковані нормативно-правові акти.	2
Тема 4. Планування інформаційних операцій: стратегія, тактика та психотехнології. Стратегічне й тактичне планування інформаційних процесів. Формування меседжів для інформаційних кампаній. Використання сучасних психотехнологій у протистояннях.	2
Тема 5. Ідеологія та психологія інформаційної війни в онлайн-середовищі. Психологічні механізми впливу на суспільство. Алгоритмізація та формалізація процесів інформаційних атак. Умови реалізації інформаційних операцій.	2
Тема 6. Інструменти та технології ведення інформаційної війни у соціальних мережах. Типологія інформаційних операцій у форматі Web 2.0 та 3.0. Використання інтернет-реклами, мобільних технологій та інших засобів як інструментів інформаційної атаки.	2
Тема 7. Методи оцінки ефективності та моніторинг інформаційних процесів. Методи аналізу та оцінки ефективності інформаційних процесів. Інструменти базового моніторингу, соціологічні опитування та експрес-методи оцінки в онлайн-середовищі.	2

Тема 8. Гібридні війни та мережеві проекти в інформаційних операціях. Роль соціальних мереж та інтернет-технологій у гібридних війнах. Структура та функціонування мережевих проєктів. Використання медіа-вірусів як інформаційної зброї.	2
Загальна кількість годин	**16**

Лабораторні заняття

Теми лабораторних занять	Кількість годин	Вагові коефіцієнти a
Тема 1. Еволюція форм та методів ведення інформаційної війни. Вивчення історії розвитку ведення інформаційної війни.	4	0,1
Тема 2. Інформаційна війна: сутність, засоби реалізації, результати та можливості протидії. Вивчення досвіду ведення сучасних інформаційних війн (на прикладі російської експансії в український простір).	4	0,1
Тема 3. Сучасні інформаційні он-лайн мережеві війни. Вивчення особливостей ведення сучасної інформаційної он-лайн мережевої війни.	4	0,1
Тема 4. Ведення інформаційної війни у соціальних он-лайн мережах. Вивчення базових прийомів в інформаційних війнах на прикладі україно-російського протистояння.	4	0,1
Тема 5. Оцінка ефективності інформаційних процесів в інтернет-просторі. Вивчення методів та засобів моніторингу ситуації в інтернет-просторі.	4	0,1
Тема 6. Моніторинг та ідентифікація достовірності контенту в мережі Інтернет та соціальних он-лайн мережах. Вивчення процесу моніторингу та ідентифікації достовірності контенту в мережі Інтернет та соціальних он-лайн мережах.	4	0,1
Тема 7. Інноваційні засоби ведення гібридних війн. Вивчення інноваційних засобів ведення гібридних війн на прикладі сучасних конфліктів.	4	0,1
Тема 8. Он-лайн мережеві проекти. Вивчення процесу розробки інформаційних он-лайн мережевих проектів.	4	0,1
Загальна кількість годин	**32**	$\sum_{i=1}^{n} a_i = 0{,}8$

Контрольні роботи

Теми контрольних робіт	Вагові коефіцієнти b
Тема 1. Теоретичні основи та правові аспекти інформаційних війн. Робота передбачає вивчення історії виникнення та розвитку інформаційних воєн, аналіз основних понять і моделей, а також розгляд правових аспектів	0,1

інформаційної безпеки в Україні та світі.	
Тема 2. Методи та технології ведення інформаційних війн. Робота орієнтована на аналіз сучасних технологій і тактик інформаційних операцій, використання соціальних мереж та інтернет-ресурсів, методи психологічного впливу, а також оцінку ефективності й моніторинг інформаційних процесів у контексті гібридних воєн.	0,1
Загалом	$\sum_{i=1}^{m} b_i$=0,2

Самостійна робота

До самостійної роботи відноситься самостійне опрацювання теоретичного матеріалу

Опрацювання теоретичного матеріал

Теми для самостійного вивчення	Кількість годин
Тема 1. Історія інформаційних війн у XX – поч. XXI ст. Дослідження ключових інформаційних конфліктів і ролі медіа у їх перебігу.	8
Тема 2. Понятійний апарат інформаційної війни. Основні терміни, моделі та методологічні підходи до вивчення інформаційних протистоянь.	8
Тема 3. Законодавча база України у сфері інформаційної політики. Аналіз нормативно-правових актів, що регулюють питання інформаційної безпеки.	7
Тема 4. Стратегії та тактики ведення інформаційних операцій. Методи створення та поширення меседжів у мас-медіа та соціальних мережах.	7
Тема 5. Психологічні методи впливу в інформаційних війнах. Техніки маніпуляції свідомістю, створення фейкових наративів і пропаганди.	7
Тема 6. Соціальні мережі як інструмент інформаційної війни. Використання Facebook, Instagram, TikTok, X (Twitter) для поширення впливу.	7
Тема 7. Інформаційні операції у форматі Web 2.0 та 3.0. Особливості застосування нових інтернет-технологій у сучасних конфліктах.	7
Тема 8. Методи оцінки ефективності інформаційних кампаній. Моніторинг інформаційного простору, аналітичні інструменти та опитування.	7
Тема 9. Фейки, дезінформація та deepfake-технології. Технології створення неправдивого контенту та способи їх ідентифікації.	7
Тема 10. Медіа-віруси як зброя інформаційної війни. Механізми створення, поширення та вплив на масову свідомість.	7
Загальна кількість годин	**72**

Неформальна освіта

Здобувач має можливість перезарахувати окремі теми або курс шляхом: проходження професійних курсів чи тренінгів, онлайн-освіти, професійних стажувань, у сфері, що відповідає навчальним цілям дисципліни.
Для зарахування необхідно надати: сертифікат (електронний або друкований) про проходження курсу/стажування, опис програми тренінгу із зазначенням змісту тем, обсягу та тривалості.

Рекомендовані курси, тренінги, стажування

За даним компонентом врахування тем, у разі успішного завершення курсів, не передбачено.

Література, навчальні матеріали та інформаційні ресурси

Основна література

1. Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах: Закон України від 05.07.1994 № 80/94-ВР. Дата оновлення: 31.12.2023. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80#Text
2. Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI. Дата оновлення: 27.10.2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text
3. Сучасні інформаційні війни в мережевому он-лайн просторі: навчальний посібник / О.В.Курбан. – Київ: ВІКНУ, 2016. – 286 с.
http://www.interinf.chnu.edu.ua/res//interinf/Inf%20vijny.pdf
4. Бебік В.М. Інформаційно-комунікаційний менеджмент у глобальному суспільстві: психологія, технології, техніка паблік рілейшнз: монографія / В.М. Бебік. – Київ: МАУП, 2005. – 440 с.
https://kpdi.edu.ua/biblioteka/%D0%86/%D0%86%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%BE-%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D1%83%D0%BD%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D0%B4%D0%B6%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%20%D0%91%D0%B5%D0%B1%D0%B8%D0%BA%20%D0%92.%D0%9C..pdf
5. Березовец Т. Анексія: Острів Крим. Хроніки «гібридної війни» / Т.Березовець. – Київ: Брайт Стар Паблішінг, 2015. – 392 с.
http://resource.history.org.ua/item/0010325
6. Васютинський В.О. Психологічні виміри спільноти: монографія / В.О. Васютинський. – Київ: Золоті ворота, 2010. – 119 с.
https://www.ispp.org.ua/backup_ispp/1426077022.pdf
7. Вєдєнєєв Д.В. Гострі когті орла. Сили спеціальних операцій США: історія та сучасність: монографія / Д.В. Вєдєнєєв, Г.С. Биструхін, А.І.Семука. – Київ: К.І.С., 2010. – 400 с.
https://issuu.com/pubkis/docs/gostri_kihti_orla

Додаткова література

8. ISO/IEC 27001:2022 Information security, cybersecurity and privacy protection – Information security management systems – Requirements URL:
https://www.iso.org/ru/contents/data/standard/08/28/82875.html
9. ISO/IEC 27002:2022 Information security, cybersecurity and privacy protection – Information security controls URL:
https://www.iso.org/ru/contents/data/standard/08/05/80585.html
10. ISO/IEC 27005:2022 Information security, cybersecurity and privacy protection – Guidance on managing information security risks. URL:
https://www.iso.org/ru/contents/data/standard/08/05/80585.html.

Система оцінювання

Підсумкова оцінка з освітнього компонента визначається відповідальним лектором за темами, видами занять, тощо у відповідності до силабусу і є інтегральною оцінкою результатів усіх вид навчальної діяльності здобувача вищої освіти. Підсумкова оцінка повинна відображати всі оцінки за складовими навчального процесу з урахуванням їх вагових показників k:

Поточний контроль (практичні, семінарські, лабораторні заняття), k_1	Контрольні роботи (за наявності), k_2	Індивідуальне завдання (за наявності), k_3	Підсумковий контроль (для ОК з іспитом), k_4

0,8	0,2

Сума коефіцієнтів повинна складати одиницю: $k_1 + k_2 + k_3 + k_4 = 1$. Підбір вагових коефіцієнтів підсумкової оцінки здійснює розробник курсу.
Розрахунок підсумкової оцінки проводиться за формулою:

$$О = П \cdot k_1 + K \cdot k_2 + І \cdot k_3 + Пк \cdot k_4$$

де: П – середньозважена середня оцінка за поточний контроль
І – оцінка за виконання індивідуального завдання
K – середньозважена оцінка за контрольні роботи
Пк – оцінка за підсумковий контроль

$$П = \frac{П_1 \cdot a_1 + П_2 \cdot a_2 + ... + П_n \cdot a_n}{\sum_{i=1}^{n} a_i}$$

де: a_i - ваговий коефіцієнт за кожне практичне (семінарське) або лабораторне заняття.

$$K = \frac{K_1 \cdot b_1 + K_2 \cdot b_2 + ... + K_m \cdot b_m}{\sum_{i=1}^{m} b_i}$$

де: b_i - ваговий коефіцієнт за кожну контрольну роботу.

Поточні оцінки за кожну складову (П, K, І,...) виставляються за 100-бальною шкалою згідно з положенням «Про критерії та систему оцінювання знань та вмінь і про рейтинг здобувачів вищої освіти» НТУ «ХПІ».

Підсумкова оцінка виставляється відповідно до розрахованої О з округленням до найближчого цілого числа в більшу сторону.

Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Норми академічної етики і політика курсу

Здобувач вищої освіти повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХПІ»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при неможливості вирішення конфлікту – доводитися до відома співробітників дирекції інституту.
Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХПІ» розміщено на сайті: http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/

Погодження

Силабус погоджено 30.08.2025

Завідувач кафедри
Сергій ЄВСЕЄВ

30.08.2025

Гарант ОП
Сергій ЄВСЕЄВ